

Tábori Zoltán

Bolhapiac

Papabot

A modern reklámvilág, ahol a figyelemfelkeltés tárgya köszönőviszonyban sincs az áruval, a használtcikk-piacokon is felüti a fejét. Az Ecserin az egyik árus HULLA-01 rendszámú motorizált koporsót tol ki naponta a boltja elé, és arra biztat minden arra járó, hogy pattanjanak a nyergébe pár fénykép erejéig; még bukósisakot is ad hozzá. A fotózkodás végeztével invitálja őket a boltjába, nézzenek körül.

Hasonló kirakatszerepet tölt be a Budai Zsibvásáron egy alapjában véve egyszerű kampós bot, amely különleges szerelvényeivel véteti észre magát: van rajta fent egy kis marokduda, alatta kis vöröskeresztes elsősegélydoboz, az alatt pedig, nagyobb baj esetére, kis rumospalack.

Kevesen állják meg, hogy meg ne álljanak mellette.

– Az anyja! – mondják például. – Hát ez meg mi?

– Papabot – mosolyog az árus. – Garantáltan KRESZ-konform.

– És mi az ára?

– Ó, te azt nem tudod megfizetni.

A nézelődők jót nevetnek, és ha már megtorpantak, végigböngészik a papabotnak dőlő kempingasztalra halmozott árukat is.

Az árust régről ismerem. Cinkosan néz rám.

– Neked olcsón megszámítom.

– Köszönöm, még nem aktuális – felelem, és elhúzom a csíkot. Az árust ismerve kétlem, hogy abban a palackban a rum valóban Puerto Rico-i volna, és nem csak utántöltött.

Vándordíj

Az óbudai Promenádon bronzba öntött öltönyös Puskás Öcsi dekázgat egy bőrcsíkokból varrt, régimódi futball-labda rézmásolatával. Hajszájra ugyanilyen, csak feleekkora focilabdára bukkantam a budaörsi zsibvásár számtalan lomosdobozza közül az egyikben. Annyira tökéletes mása volt Puskás rézlabdájának, hogy egy pillanatra azt hittem, talán erről mintázták. Vagy fordítva. Miután kirángattam a pléh kávédarálók, gyertyatartók és tálcák közül, akkor láttam, hogy fehér márványtalpban végződik, rajta réztáblácskával:

UGRÓCZKY DEZSÓNEK

T. L. K.

1924–1934

– Azzal nagyon vigyázzon, mert valaki egyszer már leejtette! – szólt rám a vagy ötvendoboznyi lomot áruló, sámlin üldögélő ötvenes cigány asszony.

A futball-labda tényleg be volt horpadva, egy darabka hiányzott is az oldalából. De ettől függetlenül vagy ezzel együtt nagyon látványos labdarúgó-trófea volt.

– Ez mennyi? – kérdeztem.

– Az Ugróczky aranylabdája tízezer forint. Nem pénz az első magyar aranylabdás aranylabdájáért.

Sokalltam. Még egyszer elolvastam a feliratot. Ugróczky Dezső neve nekem nem mondott semmit. Ezt szóvá is tettem.

– Nem szégyelli magát? Egy ilyen nagy nevet nem ismer? Maga biztos még soha életében nem focizott.

Nem vitatkoztam, inkább megvettem a sérült trófeát a kikiáltási ár feléért, ötezerért. Otthon az első dolgom volt utánanézni Ugróczkynak. Száz évvel ezelőtt többszörös válogatott lehetett valami rég elfeledett klubban, gondoltam.

Korántsem. Az internet csak egyetlenegyszer dobta fel a nevét. Egy 1932. áprilisi *Nemzeti Sport* mínuszos híre szerint a valami ötödosztályú csoportbajnokságban hetedik helyen álló TLK „lélektelenül játszott”, 2 : 1-re kikapott, pedig félidőben még vezetett. „A TLK-ban Dróth és Ugróczky dicsérhető.” A felállásból ítélve a két évvel később visszavonult Ugróczky jobb-hátvédet játszott. A neve többet nem bukkan fel a futballannalesekben.

A dolog emlékeztetett futballpályafutásom egy régi epizódjára, amikor egy fiatal srác a képembe könyökölt, és kiütötte az egyik alsó metszőfogam. Csak annyit mondtam neki: Semmi baj, de teneked innentől fogva kutya kötelességed a válogatottságig vinni, hogy a tévé előtt ülve elmondhassam: Még a pályája elején ez a fiú ütötte ki a fogamat!

42

A srácból nem lett futballszár, ahogy Ugróczkyból sem. De a trófea szépen mutatott a komódomon. Eleinte. Idővel kezdtem eltűnődni: minek őrizgetek egy horpadt relikviát egy nímánd sportolótól? Úgy még érthető volna, ha a táblácskán az én nevem állna. Vagyok én is annyira nímánd.

Tényleg. Miért is ne? Csináltatok egy másik réztáblácskát az én nevemmel a márványtalp túlfelére, és kész. Vándordíj.

De aztán elszégyelltem magam. Nem tüntethetem ki saját magamat! Hát akkor kit?

Úgyhogy megvéstem a második táblácskát az U 70-eseknek titulált focicsapatunk kapitányának, meccseink főszervezőjének. A decemberi idényszárón adjuk át neki közösen a kocsmatörzshelyi ünnepségen. Azt hiszem, a pohárköszöntőmben muszáj lesz a kétségeket előre elosztatva elmondanom, ki volt az Ugróczky-vándordíj névadója.

Az első magyar aranylabdás futballista.

Memóriakártya

Szeretem, ha egy tárgy kopott a sok használattól. De azért nem annyira, mint ahogy az a két pakli römikártya kinézett. Főleg a sarkuk. Egyiknek-másiknak, mondhatni, sarka se volt, úgy elvászott. Plusz számarfüles volt valamennyi.

De ez csak kézbe véve tűnt fel. Amiért megtorpantam, az a hátoldaluk volt. Háromárbócos teaszállító klippert ábrázoltak, talán az Arielt, ahogy a negyvenvalahány dagadó vitorlájával vágat a festett vízen.

– Igazi Waddington kártya – biztatott az árus. – Made in Britain.

– Hát ezzel így nem lehet játszani. Egy parti se kell, és már mindenki megjegyzi, hogy az a repedt sarkú a pikk dáma, az a kisollóval kiigazított a treff hetes.

– Hadd lám! Tényleg. Na de miért csak ezt a kettőt jegyeznék meg? Jegyezzék meg mind. Ez tulajdonképpen memóriakártya. Agytorna demencia ellen.

– Az unokáimnak lenne, akik szeretik a régi hajókat – feleltem sértetlen.

– Ja, gyerekeknek pláne hasznos! Ezzel a kártyával nem a szerencsére bízzák magukat, hanem a tudásra. Fejlődik a memóriájuk, intelligenciájuk, kombinatorikus készségük.

Több se kellett, megvettem. De alig ültem le a két kölyökkel, és kezdtem magyarázni, mire figyeljenek, máris megkaptam a magamét a szülőktől.

– Jaj, papa! Hamiskártyást akarsz nevelni az unokáidból? Rászoktatod őket, hogy cinkelt lapokkal játsszanak?

Meghátáltam. Úgy döntöttem, hogy a zsidvásári Waddington kártyával inkább pasziánszozni fogok. Nem is akárhogy: hátoldallal fölfelé rakom a lapokat. Egyrészt mert jó nézni ezeket a szépséges hajókat, másrészt mert aki látja, nem győz álmélnokdni. Egyik barátom meg is jegyezte, hogy utoljára Mozart vállalkozott valami hasonlóra, amikor letakartatta a billentyűket, és úgy zongorázott.

Egyszóval én vagyok a kártyázás Mozartja.

Szovjet rulett

A doboz szétesőben volt, pókhálómintásnak látszó, négyrét hajtogatott nejlonabroszféle takarta.

– Abban mi van? – kérdeztem.

– Rulett. Orosz rulett. – Az árus félrehúzta a nejlont, és egy meglepően jó állapotú rulett-tányér vált láthatóvá. Még a forgókereszt négy karja is megvolt, ami ritkaság.

– És mitől orosz? Csak egy golyó van hozzá? – tréfálkoztam.

– Attól tartok, még annyi se. Mindjárt megnézem.

Az árus megfordult, derékig behajolt a kocsija csomagtartójába, és hosszasan kotorászott. Aztán visszafordult.

– Mit keresek?

– Hát a hozzávalókat. A golyó érdekes legkevesbé. Megvan a doboz fedele?

– Ja, a fedél? Az megvan. – Az árus előhúzott a doboz alól egy szakadt kartondarabot, amely első pillantásra cseppet sem látszott a ruletthoz tartozónak: barna-narancssárga-fehér koncentrikus köreivel olyan volt, mint valami céltábla. Felém nyújtotta. – Nem árulok zsákbamacskát, megmondtam előre, hogy orosz. Lássa, cirill betűs.

Elvettem. Ha nem lett volna kicsit púpos, őrizve a rulett-tányér peremének lenyomatát, kötve hittem volna, hogy ez a doboz fedele. A fehér körsávban ugyanis ez a felirat futott körbe: КАРУСЕЛЪ-ЛОТО • RINGLOTO. Az oroszok karusszelnak hívnák a rulettet? Azután észbe kaptam.

– De hiszen ez csak félig orosz! Kétnyelvű a szöveg!

– Hogy? – Az árus visszavette a kezemből a fedelet. – Ó! Tényleg. Akkor biztos szovjet rulett. Valamelyik tagköztársaságból. Mindjárt kiderítjük.

A nejlonabroszért nyúlt, amely a „rulettasztalnak” bizonyult, bár körkörös elrendezése teljesen eltért a megszokottól. Kirázott belőle egy apró betűs játékszabály-brosúrát, és tanulmányozni kezdte.

– Úgy látom, ész lesz. Tallinnban készült 1984-ben.

Egy ész rulett! Felvillanyozódtam. Odahaza a családban épp rulettmánia tombolt. Volt játék rulettünk magyar, NDK, cseh, lengyel, még monacói is, szabályos kis krupiégeréblyével, és most a gyűjtemény bővíthet egy észttel! A vérfrissítés a zsetonok miatt volt különösen kívánatos, hogy ne keverjük össze egymás tétjeit, illetve hogy a bank ki tudja fizetni az időnkénti horribilis nyereményeket.

Hanem a zsetonokban nem volt köszönet. Nem győztem álmélnodni. Megszoktam, hogy a rulettzsetonok színesek, szépek, súlyosak. Az előoldalukon kidomborodik a címlet, a hátoldalukon a kaszinójelvény tulipánja, ágaskodó oroslánja, címerpajzsa, satöbbi. Ezek itt kicsik voltak, két gyufásskatulyában elért az összes. Vékony, alig körömnnyi kerek korongok, egy tucat fakósárga, egy tucat fakópiros. Teljesen semmitmondók, jeltelemek, számtalanok. A téglalapocskák dettó. Fehérek és halványszürkék, alig lehetett megkülönböztetni őket.

Az árus a fejét vakarta.

– Hát ez tényleg a szegény ember rulettja. Hamisíthatlan szovjet. Apám emlegette sokszor, persze csak magyarul hangzott jól, hogy az oroszok azzal a jelmonddal vonultak be Észtországba, hogy „szovjetek lestek, és nem esztek”.

Néztem ezeket a színtelen, súlytalan műanyag fityingeket, és kezdtem érteni, hogy az esztek, akiket egyszer már bekebelezett a nagy Szovjetunió, miért tartanak annyira az újrabekbebelezéstől.

Búgyet szonce

Murphy törvénye, hogy ha valami igazán tetszik, azt mindig valakinek kezében látom meg, és az illető meg is veszi.

De ezúttal malacom volt. Letette, nem vette meg. Az árat sokallhatta. Az árus a fülem hallatára mondta ki: ötezer forint.

Kis, féldecis pálinkás kupica volt. Hengeres üvege finoman, függőlegesen metszett, az alsó harmada sűrűn áttört filigrán ezüstfoglatba ágyazva. Ez a foglat füzérdíszes kovácsoltvas kerítésre emlékeztetett, amelyet címerpajzs tört meg, benne kétszavas felirattal. Nem bírtam kiolvasni. Nemcsak hogy cirill betűkkel írták, de még cifrázták is.

A pirosposzsgás arcú, kurta körszakállas árus már a hosszú asztal túlsó végén egy fiatal párral volt elfoglalva. Felmarkoltam a kupicát, és feléjük ballagtam. A közelükbe érve nem hittem a fülemnek: pálinkáspoharakról beszélgettek. Az árus azt magyarázta nekik, hogy ha elhozzák neki a hatdarabos készletüket, nem tud darabonként ötszáz forintnál többet adni érte, mert darabjéért kétezernél többet nem kérhet, és annyi árrés neki feltétlenül kell. Manapság nincs kereslet a kupicáspoharakra. Rizikós, hogy a

nyakán marad. Ha keveslik az ötszázat, próbálkozzanak az interneten. Ott bármennyit kérhetnek.

Még hosszasan csevegtek volna, ha a fiatal párból a férfi észre nem vesz, és udvariasan utat nem enged, jelezve az árusnak, hogy vevője jött. Nekik fel se tűnt, hogy mi van a kezében.

A körszakállas árusnak annál inkább. Nagyot nézett, de feltalálta magát.

– Hoppá, ezt magam se szervezhettem volna meg jobban. Itt az illusztrációja az elmondottaknak. – Elvette a pálinkáskupicát, a fény felé tartva körbeforgatta. – Ezerkilencszázas évek legeleje, orosz ötvösmunka. Az úr valószínűleg azért veszi meg, mert abban bízunk, hogy ezüst. És könnyen lehet, hogy az. Az orosz termékeknél az a gyakoribb, ha nincs fémjel, mint ha van.

– És akkor ezért se lehet többet kérni kétezernél? – kérdezte a fiatalember.

Ezt meg mintha én nem szervezhettem volna meg jobban. Az árus kínban volt, a fogát szívtá, de nem hazudtolhatta meg magát.

– Ja. Ez a darab is itt hányódik már hónapok óta. Örülök, ha túladhatsz rajta. Kétezer lesz az úrnak.

Ez a második malacom volt. Nyertem háromezer forintot, mert ötért is elvittem volna, annyira tetszett. Képzeletemben a mesebeli cári világot jelenítette meg, mintha a Téli Palota üvegvilágát kerítené körbe az a filigrán ezüstkerítés. (Az se baj, ha nem ezüst.)

Nem iszom röviditalokat, de most kapóra jött, hogy egy jó barátomtól kaptam egy nagy üveg Old Monk Rumot. Hűvös őszi estéken töltök belőle az ócskapiacra vett kupicámba annyit, hogy a kerítés tetejéig érjen, aztán zum Wohl! Kicsit olyan, mintha a Téli Palotát ostromolnám meg. Összeszedve maradék orosztudásomat: Búgyet szonce!

A köpcös és a hórihorgas

Egyszer alkudtam egy festményre, és a piacra lakókocsival érkező árus, középkorú nő, arra hivatkozva nem akart engedni az árból, hogy a szóban forgó festmény „jelzett”, vagyis tudni, ki az alkotója.

– Na de nem egy Rembrandt – fitymálkodtam.

– Az nem tudom, kicsoda – felelte a nő.

Azt hittem, viccel, ennyire tudatlan senki nem lehet. De csalódnom kellett. És nemrég ugyanez játszódott le, csak fordítva. Az árusnak fogalma se volt, mit árul. Ami az ő szemében két kis faszobrocska volt, abban mindenki más felismerte volna Don Quijotét és Sancho Panzát. Vagy legalábbis úgy hiszem. Tény, hogy nem a szokványos módon ábrázolták őket, páncélosan, fegyveresen, lovon és számaron, esetleg a szélmalomoknak rohalmazva.

Különösen a Búsképű Lovag volt szenzációsan megfaragva. Hosszúkás, vékony fej, hátrafésült haj, púpos homlok, beesett nagy szemek, a markáns orr alól félrekonyuló bajusz, alatta előremeredő, hosszú, hegyes szakáll, a nyaka akár egy kopasznyakú csirkéé. A minden ízében aszkéta alak karosszékben ült, és egy ölében tartott, hosszúkás könyvet olvasott.

A könyvmoly lovag fegyverhordozójával viszont csúnyán elbánt a szobrász. Bár ő is karosszékben ült, és így nehéz megállapítani, de körülbelül egy fejjel alacsonyabb lehetett a gazdájánál. Az arca durva, borostás, a te-

kintete semmitmondó, hordóhasát az öv alig bírja megtartani, a mentéjét szétfeszíti a háj.

Az arasznyi szobrocskák hátukat és talpukat egy-egy deszkalapnak támasztva ültek. Eredetileg könyvtámasznak szánhatták őket, erre utalt a székük mögé szegezett magas hátlap, bár nehéz volt elképzelni, hogy tarthattak meg könyveket úgy, hogy ők maguk szemből látszhatnak.

– Ezt a hórihorgast megveszem – jelentettem ki ünnepélyesen.

Az árus nem volt elragadtatva az ajánlatomtól. Ha az egyiket megveszem, nem biztos, hogy el tudja adni a másikat. Akkor inkább kivár, valaki biztos elviszi egyszerre mindkettőt. És miért pont a hórihorgast? Neki speciálisan a köpcös jobban tetszik. Én a vállamat vonogattam.

– A hórihorgással még tudok mit kezdeni, könyvet olvas, illik a könyvespolcomra. De az a köpcös nem csinál semmit. Csak néz maga elé. Egy naplopót fogadjak be a lakásomba? Rossz az aurája. És még a keze is le van törve.

– Ha csak ez a baj, tehetünk róla – morogta az árus, és felmarkolta a köpcöst, hátat fordított vele, és valamit szöszmötölt az egyik dobozában. Egy-két perc múlva visszafordult, és letette a hórihorgas mellé. – Tessék, mindkét problémája meg van oldva.

Hüledezve néztem: egy kis legóalkatrészt ragasztott a kézcsokra kék tanyakony becenevű ragasztóval. Egy mobiltelefont. Tökéletesen méretarányos és élethű volt.

– Na, most már nem mondhatja, hogy nem csinál semmit. Mobilozik.

46

Ez akkora bohózat volt, hogy nem tehettem mást, elismerően hümmentettem, és megvettem a köpcöst is a hórihorgas mellé. Tűnődtem, hogy balhéból így ültetem fel a polcra, mobiltelefonnal a kezében, de amikor az unokáim meglátták, azonnal elrekvirálták, mármint a legótelefont, és vitték a gyűjteménybe.

A gyönyör ára

A legerősebb, 12-szeres nagyítású távcsövemnek az erősség lett a veszte. Annyira közel hozta a messzeséget, hogy az utóbbi években már vibrált a kép. Nem a távcső tehetett róla, hanem én. Öregségemre remeg a kezem, és ekkora nagyításnál kis remegés is nagy elmozdulással jár. Egyre többször neki kellett döntenem a messzelátót valaminek, hogy tisztán láthassam, amit látni akarok. Például egy távoli vitorlás nevét. Végül megelégedtem, és elhatároztam, hogy megszabadulok tőle.

Fájt a szívem érte, mert gyönyörű, bőrborítású, nyújtott hasáb alakú prizmás messzelátó volt, maga a letisztult elegancia. A Goerz berlini gyárában készült százhusz évvel ezelőtt. Korai darab, sorozatszám 1229. A hajdani, világháború előtti hadgyakorlatok fényképfelvételein pontosan ez a típus lóg az osztrák–magyar vezérkari tisztnek nyakában, sőt maga Ferenc József is ilyen Goerz Triöder Binoclén szemléli a csapatmozgásokat. Igazi ritkaságnak számított már a kilencvenes években is, amikor hozzám került. Gondoltam, ugyanannak a zsidóbarabnak ajánlom fel megvételre, akitől vásároltam, ő legalább tisztában van az értékével. Az öregnek komputeragya volt, mert még emlékezett a távcsőre, ha rám nem is. Nézte, forgatta, próbált belekötni.

- A tokja persze nincs meg.
- Hogyne volna! – Előhúztam a táskámból.
- Lencsevédő?

Erre nem mondtam semmit, csak megsemmisítő pillantást vettem rá. Gyorsan belátta, hogy én se most jöttem le a falvédőről.

– Na jó – ment át fanyalgásba –, éppenséggel visszavehetem, de túl sokat nem adhatok érte. Tele a piac harmincötösörös nagyítású, gumioptikás kínai messzelátókkal. Egy régi Goerz már kutyának se kell. Nincs értéke.

– Annyi talán mégis van, amennyiért vettem húsz évvel ezelőtt.

– Nem biztos az! Ha kiolvastál egy könyvet, azt se veszik vissza eredeti áron az antikvárba. Lássuk csak! Szóval egy húszast szeretnél érte, miközben húsz éven át nyaranta, ahogy mondtad, bámultad rajta a Balatonnál a túlparti hegyeket, hajókat meg esténként a Holdat. – Elvette a kezem ügyéből a távcsövet, és papírlapot húzott maga elé. – Csak jelképes használati díjat vonok le... Mennyit is kell bedobni egy perselyes városnéző távcső egyszeri használatáért? Vegyük annak a, hogy méltányos legyek, mondjuk, egyhuszonnegyedét... Hány napot nyaraltál egy évben?... Az annyi, mint... És akkor számoljunk ebből az összegből visszafelé, deflatíve...

Gyanakodva figyeltem hókuszpókuszát. Már is előrukkolt a végeredménnyel.

– Figyelj, ez nem is olyan sok. Még négyezerrel jössz nekem. Lefelé kerekítve.

Felpaprikázódtam.

– Micsoda? Még én fizessek neked?

– Mit vagy úgy oda? Ez egy korrekt, alkuképes irányár... Részletekben is törlesztheted... vagy behozod később...

Közelharcot kellett vívnom, hogy visszavegyem a távcsöveget.